

Felix Jugoszlavia

(1980)

Tito most már mindkét lábbal sírban van. Teste már az enyészeté, de műve még fennáll. Együtt tartja a szisztéma, a központi irányítású állami diktatúra. Harmincöt éven át volt ideje kiépíteni a Szovjetunió és az Egyesült Államok segítségével.

A balkáni műállam műdiktátora, nagy embere volt a XX. század kétpólusú világrendjének. A balkáni partizánbandák odeskúrus vezetője híret már a német megszállás elleni harcok idején a hír szárnyaira vette a világsajtó, pedig akkor még Mihajlovics neve fémjelzte a balkáni ellenállást, aki legalább képzett katona volt. (De Gaulle osztálytársa volt a St. Cyr katonai akadémián).

Tito hősiessége úgy terebélyesedett a hírverés harsonáin, mint a vadnyugati mesék a filmiparban. Carter már úgy említi Titot, mint barátját és társa (associate) Rooseveltnak, De Gaulle-nak és Churchillnek. Tito államférfiúi nagysága valójában későbbi produktuma a világpolitikának(!), amikor amerikai pénzen és marxista propagandával beszervezte az ún. harmadik világot a hivatalos détant-politikába, mint el nem kötelezett államokat.

Három király, harminc államfő, egy sor miniszterelnök, külügyminiszter gyászolta őt koporsója körül. Személye holtában lett szimbólumává a nyugatkeleti politika közös alapjainak. De nagy szolgálatot jelentett utódainak is, akiknek gondja Jugoszlávia egyben-tartása. És pontosan ezt, Jugoszlávia fenntartását hangoztatta a média világszerte, mint valami üdvös cselekedetet az egész emberiségért.

Elég idézni a *The Australian* Editorial rovatában a szerkesztőség hivatalos véleményét: „Tito helye ott van a történelemben, a második világháború vezetői között Churchill, Roosevelt, Sztalin és De Gaulle neve mellett. Több mint 30 éven át fenntartotta Jugoszlávia függetlenségét és az állami egységét ennek a fajok, kultúrák és gyűlölségek ellentétéből előállított országnak, tette ezt briliáns politikával és vezetői atyaisággal.”

Nem csak a *The Australian* lelkesedik így Jugoszlávia fenntartásáért – ez az egész világ politikai köreinek véleménye. És itt meg kell állnunk egy pillanatra, feltenni a rövid kérdőszót: miért?

Miért fontos a világnak, hogy Közép-Európában, vagy közelebről a Balkánon legyen egy olyan állam, amely annyira különböző fajok, kultúrák és gyűlölségek ellentétéből lett előállítva? És tegyük mellé egy másik kérdést Trianon hatvanadik évfordulóján: Miért volt fontos a világnak az, hat évtizeddel ezelőtt, hogy irgalmatlan kegyetlenséggel és gyűlölettel szétszaggasson egy olyan országot, amely történelme folyamán hazát adott más népelemeknek, amelyek békés körülmények között fejleszthették népi kultúrájukat, élhették szabadon vallásos életüket?

Magyarország, népi elemeivel is, szerves történelmi létesítmény volt, és éppen a XIX. századi liberalizmus gyakorlata mutatja, hogy kész volt jogot adni a népi egységükben kifejlődő nemzetiségeknek.

Szembetevő a két miértet, szembeállítva a két ország fennmaradásának belső és külső erőkhöz való viszonyát, (Magyarországot külső erő szakította szét, míg Jugoszláviát külső erő hozta létre és tartja egyben), világosan

Ilyen a világ! (23)

Kedves Olvasóim!

Jugoszlávia a várható német talpraállás ellenében felerősített pravoszláv állam-szövetség tagjaként alkalmas volt kommunista kötelékén belül hatással lenni a Kreml vezetőire a Nyugat által szorgalmazott liberalizáció elfogadására. (A 90-es években US szétveri Jugoszláviát, ne legyen orosz hídfő-állás a Balkánon.)

Az úgynevezett Harmadik Világot, az „el nem kötelezett” (a forradalmi felszabadítástól még mentesült) országokat Tito zászlói alá gyülekeztette a nemzetközi politika, így folyt a Föld országainak két oldalra osztása az európai felosztás mintájára, hogy értelme

legyen a bipoláris világrendnek (amit természetesen egy központ fog irányítani.)

A „conclusive defeat” politika – ma már tudjuk – megbukott. A szovjet állam összeomlását követő időszakot a német felemelkedés jelzi, Németország ipari nagyhatalom, az Európai Unió gazdasági motorja, politikailag vezető nagyhatalom.

Am, ne vágjunk a sorrend elébe, még történt egy izgalmas tíz év, amit még áttekintünk, amiben szép lassan munkálkodott a történelem logikája, elmállott a kétpólusú világhatalom. US egyedül maradt világalomépítő gondjaival.

Csapó Endre

érezni lehet egy külső erőpolitika jelenlétét, amelynek fontos az, hogy Közép-Európában ne a történelmi fejlődés rendje uralkodjon, hanem azoknak a műállamoknak a láncolata, melyek étvágya négymilliós magyar városok és falvak hadiszákmányával lett kielégítve.

A második világháború egyik fő jel-szava volt: harc a diktátorok ellen. De lassan rájött a világ, azután hogy elszáratva a húsz-millió halottat, hogy ez a jelszó nem általános érvényű, mert nem vonatkozott a kommunista diktátorokra, csak a kommunista-ellenesekre. Érdekes volna összehámlálni, hány diktátort produkált a mai napig a diktátorok ellen győzedelmes háborús szövetségi rendszer. Tito is egyike volt ezeknek. De az ő esetében már nem a humanizmus, hanem a politikai pragmatizmus osztályoz: „He was a ruthless man, as all great leaders are” – írja róla a *The Sydney Morning Herald* Editorial-ja május 8-án, majd így aggódik Jugoszlávia egységén: „It is an unhappy lesson of history that a dictator can often hold a country together better than the coalition which succeeds him.” (...)

Négy hónappal ezelőtt a Magyar Élet újívi [1980] cikkében ezt írtuk:

„Minden ellenkező véleménnyel szemben Tito sem halhatatlan! »Halálával felfordul a rend Jugoszláviában és az oroszok oda is bevonulnak« – mondogatják emigrációs lapjaink már 10-15 éve. Pedig semmi sem valószínűlenebb, mint ez. A kommunista-bolsevista rendszerekben maga a szisztéma a diktatúra. A vezető elvtárs, mint afféle demigod, marad a helyén élete végéig. Ezt is a párhatalom természete kívánja. A hierarchia fő személye az állandóság szimbóluma. Ezért maradnak: a Mao-k, Brezsnyev-ek, Ceausescu-k, Kádár-ok, Titó-k, Castro-k és hasonlók, szuszuk fogytáig.”

Nem egy magyarországi látogatótól kaptunk értesítést, hogy a jugoszláv határsávon nagyszámú csapatok tartózkodnak. Ugyanezt jelentették Bulgáriából is, és – jól figyeljük meg – Romániából is. Mi történt mégis: Brezsnyev ott gyászolt a világ többi vezető politikusaival, köztük Kína államfője, Hua Guofeng, az Egyesült Államok alelnöke Mondale, Anglia miniszterelnöke Mrs. Thatcher, stb. A szovjet bevonulás elmaradt.

Hogy miért maradt el a szovjet bevonulás? Tito halála után néhány órával Carter elnök nyilatkozatot adott, amelyben erős támogatást helyezett kilátásba Jugoszlávia függetlenségének és területi épségének fenntartá-

sára, kilátásba helyezve, hogy ennek érdekében minden szükségeset megtesz.

Amióta hangos a „hidegháború” kitörése óta a kelet-nyugati polémia, azóta önti Amerika dollármillióit a balkáni kommunista államkasszájába, és szinte azóta figyelmezteti a Szovjetuniót, hogy Titoszlávia amerikai védelem alatt áll.

A dél-szláv kommunista diktatúra átvészelte a krízis-időszakot, a műdiktátor meghalt, a műdiktatúra megmaradt. Az egész világ így akarta. Már-mint a politikuskok világa. Csak annak az antikommunista horvát emigrációs csoportnak lóghat az orra most, amely sok éven át tartott szoros kapcsolatot a Szovjetunióval, biztatva általa, számítva rá, készenállva arra, hogy az ördöggel is szövetségbe dolgoznak, harcolnak, ha kell meghalnak a független Horvátország-ért.

Ja, ilyen a politika. Hosszú kanala legyen annak, aki az ördöggel lakomázik.

(Magyar Élet, 1980. május 22.)

Európai hadszíntér

(1980)

A *Sydney Morning Herald* szeptember 10-i számának egyik cikke viselte ezt a címet: *Battlefield Europe* és alcímeként ez állt: *Warsaw Pact and NATO troops parade for military manoeuvres*. Leírja, hogy megkezdődött Kelet-Németországban a Varsói Szerződés államainak és a Szovjetunióknak a hadgyakorlata, ugyanakkor a határon túl előkészületek történtek az Észak-Atlanti Szerződés államainak hadgyakorlatára. General Rogers, a NATO csapatok főparancsnoka véleménye szerint a Szovjetunió nem szándékozik katonailag fellépni a lengyelországi események miatt, és arra a kérdésre: mit tenne a NATO, ha a Szovjetunió csapatokat küldene Lengyelországba, azt válaszolta, hogy a NATO részéről nem látná szükségesnek az ellenintézkedést. Hozzátette: „Ha módomban állna találkozni a Varsói Szerződés hadgyakorlatainak vezetőjével, megmondanám neki, hogy mi itt nem akarunk háborút.”

A cikk befejező részében közli washingtoni kormánykörökre hivatkozva, hogy Mr. Muskie, USA külügyminiszter új diplomáciai tevékenységet készít elő az európai feszültségek feloldására. Ennek érdekében tárgyalásokat készítenek elő a Szovjetunióval az atomfegyverek kölcsönös csökkentése érdekében. Jövő héten tárgyal a NATO miniszterekkel Brüsszelben,

majd szeptember 25-én találkozik Gromiko szovjet külügyminiszterrel New York-ban.

A második világháború meghozta a szovjet-amerikai politikai monopóliumot a világ számára. A háborús fegyverbarátságból, a világ felszabadítóiból a világ „védőangyalai” lettek. Állig felfegyverzett védőangyalai. Az orosz-bolsevisták a „reakciós kapitalista kizsákmányolók” ellen védtek az általuk felszabadított népeket és a részükre létesített szocializmust. Az amerikaiak felfegyverezték és ellenállásra biztatták a világ egyéb népeit, hogy megvédelmezhesék magukat a kommunizmus szolgálatától.

Ezt a játékot fokozottabban lehetett folytatni a hidegháború idején, amikor valahová tartozni kellett. Amely nép a bolsevistákhoz tartozott, az onnét nem szabadulhatott, mert Amerika azt mondta, hogy „eddig és nem tovább”. Ami azt jelentette, hogy a Szovjetunió az elfoglalt területeken nyugodtan berendezkedhet, kiépítheti hatalmi gépezetét és kormányzati spiclihalozatát. A szerencsésebb népek az USA védőszárnyai alá kerültek. Ez sem ment politikai igények nélkül: parlamenti demokrácia volt a kötelező keret, és kormány-alakításra csak a szociáldemokrata pártok kaptak támogatást.

Gazdasági és katonai szövetségek bonyolult kötélhálózata vigyázott az előírás betartására, és a jólfelfogott önérdék önkontrolja szorította háttérbe a nemzet saját izlésű életmódra való törekvéseit, csakhogy elkerüljék a fasizmus vádját. Két választás volt csak: a szovjet szolgaság, vagy az amerikai gyámság. Így lett a nyugat-európai gleichschaltolásnak hasznos kényszerítő eleme a szovjetbolsevista fenyegetés.

Így erősödött és épült ki engedelmes hálózattá a szociáldemokrata Nyugat-Európa, amely készségesen elfogadja a keleti részek rendszereit és azok szovjet ellenőrzését, mint saját politikai filozófiájuk kollektívebb változatát.

Európa népei a kontinens keletén és nyugatán egyaránt gazdasági egységbe kényszerültek tömörülni, szoros világban az elmúlt 35 év alatt, de ez a felezővonal egy kilométert sem tolódott el, egy percre sem ingott meg. Érinthetetlen, szent alapvonal, az „európai rend és biztonság” tartó gerince.

Walter Lippmann kifejti (1943-ban megjelent könyvében), hogy ezt a háborút úgy fogják befejezni, hogy Németország végérvényesen vereséget szenved. Aki ezeket a második

világháború elején így megállapította, nem a történelmi jelenségek megfigyelőjeként tett következtetéseket, hanem mint beavatott adott számot a háború utáni világrendezés terveiről. Ez a világrendezési terv amerikai volt földrajzilag és gazdaságilag, mert az Európában és Távolkeleten dúló háborúk után Amerika az egyetlen nagyhatalom volt, amely nem legyengülve, hanem megerősödve került ki a küzdelmekből. Gazdasági ereje és politikai becsvágya döntő tényezővé tette Amerikát a világ minden tájának minden konfliktusában.

A Szovjetunió ezzel szemben legalább olyan állapotban volt a háború után, mint Németország, ha nem számítjuk a Perzsián át szállított hadi- és ipari anyagot és azokat az ipari felszereléseket, amiket Németországból és Közép-Európából zsákmányolt. De mindezen felül a lényeges dolog az volt, ahogyan a Harvard-diplomácia megoldotta azt a feladatot, hogy a Németország feletti győzelem „conclusive defeat” legyen. Az adott körülmények között is szerinte elképzelhetetlen, hogy a német ipar ne támassza fel főnix-ként újra azt a Németországot, amely súlyánál, fejlettségi fokánál és kultúrájánál fogva visszaszerzi vezető szerepét Európában.

Amerikának, mint a világrendező hatalom birtokosának, csak egy lehetősége volt: kettéosztani Németországot és felerősíteni a Szovjetuniót, hogy legyen egy olyan, ami nem volt akkor: egy Németországnál erősebb ipari nagyhatalom, amelynek életérdeke, hogy Németország ne legyen többé vezető nagyhatalom. Amikor az amerikai csapatok szinte ellenállás nélkül vonultak Németországon át kelet felé, hogy találkozzanak fegyvertár-saikkal, előnyomulásukat Eisenhower főparancsnok visszatartotta, bevárni a szovjet csapatok beérkezését a vasfüggöny vonalára. Közép-Európa szovjet-orosz elfoglalása nem szovjet katonai diadal volt, és annak megtartása nem szovjet diplomáciai diadal, hanem a Harvard-diplomácia akarata a „conclusive defeat” biztosítására.

Ha az amerikai katonai jelenlét Európában az amerikai politika érdeke, akkor Európának szovjet-orosz veszélyeztetettsége is amerikai érdek, mert az ad okot és indokolást az amerikai csapatok európai tartózkodására.

Biztosak lehetünk abban is, hogy Kelet-Közép-Európa szovjet leigázása lehetetlen volna a szovjet csapatok jelenléte nélkül. Ilyen esetben felborulna a „conclusive defeat” állapota. Itt van tehát az európai sakk-matt helyzet: az Egyesült Államok érdeke, hogy a Szovjetunió ne lépje át a vasfüggöny határvonalát nyugat felé, de az is érdeke, hogy ne adja fel a vasfüggönytől keletre eső országok megszállását és ellenőrzését.

Ha pedig ez így igaz, akkor a Varsói Szerződés csapatai és a NATO-csapatok szövetségesek, amely esetben természetesen kell vennünk a NATO főparancsnok békés szándékait a bolsevista uralmat biztosító vörös hadsereg iránt.

(Magyar Élet, 1980. szeptember 25.)

Csapó Endre itt rövidített változatban közzétett írásai teljes egészében olvashatók a Magyar Élet honlapján, letölthető *Ilyen a világ I.* című kötetben: www.magyairelet.net